

Landbouw en groene diensten

In 2013 gaat het Europees landbouwbeleid grondig veranderen. De uitdagingen zijn groot. Hoe moet het verder in een warmer klimaat en met minder fossiele brandstoffen waarvan landbouw zo afhankelijk is? Is er voldoende ruimte en water om de stijgende wereldbevolking te voeden? Kunnen we ook binnen landbouwgebieden natuur ontwikkelen?

Tekst: Liesbet Van Laer

Landbouw vandaag

Vandaag gaat 40% van de Europese middelen naar de landbouw. Dat subsidiebeleid steunt op twee grote pijlers: directe inkomenssteun en plattelandsontwikkeling. Het grootste deel van het budget gaat naar directe inkomenssteun. Dat wil zeggen dat elke landbouwer, ongeacht de grootte van de productie, een toelage krijgt. Die steun is erg ongelijk verdeeld: 85% van de directe betalingen gaat naar 18% van de boeren. De grootste landbouwbedrijven ontvangen het meest, een regeling die historisch gegroeid is.

De tweede pijler ondersteunt alle maatregelen die te maken hebben met plattelandsontwikkeling. De doelstellingen gaan van "de verbetering van het concurrentievermogen van de land- en bosbouwsector" tot "de verbetering van het milieu en het platteland".

In haast alle Europese landen gaat een groot deel van dit plattelandsbudget naar de tweede doelstelling. Maar in Vlaanderen is het een politieke keuze om het plattelandsbudget vooral te gebruiken voor

"De voedselvraag stijgt, het klimaat wijzigt, de natuurlijke hulpbronnen geraken uitgeput"

het concurrentievermogen van de landbouw. Via dit budget kan een landbouwer bijvoorbeeld steun krijgen voor de bouw van een nieuwe (weliswaar emissiearme) varkensstal. Of krijgen jonge landbouwers steun om een nieuw landbouwbedrijf op te starten. Er rest dan nog een zeer klein budget voor maatregelen die een verbetering van het milieu beogen, zoals beheerovereenkomsten.

actie@reactie

Instandhoudingsdoelstellingen: overlegproces loopt

Het overlegproces rond de instandhoudingsdoelstellingen (of natuurdoelen) voor Europees beschermde soorten en habitats is in maart 2010 in een stroomversnelling geraakt. De overheid maakte voor de 34 habitatrictlijngebieden ontwerpdoelstellingen. Die worden nu wetenschappelijk getoetst. Vanaf juni 2010 start per gebied een overleg met de landbouwers, jagers, ... en ook de lokale vrijwilligers van natuurlandpunt. Op deze manier wil de overheid een draagvlak creëren voor de maatregelen die later nodig zijn om de natuurdoelen te realiseren.

Meer info: www.natuurpunt.be/natuurdoelen

Federale verkiezingen: onze vragen

De federale verkiezingen zijn bij het verschijnen van dit Natuur.blad al achter de rug. Als alles goed gaat wordt er nu hard gewerkt aan een nieuw regeerakkoord. Federale bevoegdheden als energie, fiscaliteit, productbeleid en ontwikkelingssamenwerking kunnen een grote impact hebben op milieu en natuur. De Federale overheid is ook bevoegd

voor de Noordzee, ons grootste en minst gekende natuurgebied. Onze voornaamste verwachtingen voor de volgende legislatuur hebben we opgesteld in een memorandum.

Meer info: www.natuurpunt.be/verkiezingen

Verwachtingen voor het Belgisch Voorzitterschap

In de tweede helft van 2010 is België voorzitter van de Europese Unie. Vlaams minister van Leefmilieu, Joke Schauvliege, zal de Europese Raad van Milieuministers voorzitten.

De milieubeweging werkte een memorandum uit, met voorstellen en verwachtingen. Biodiversiteit en klimaat krijgen daarin een centrale rol, naast o.a. landbouwbeleid, financiering van het milieubeleid en 'cradle to cradle'. We selecteerden ook 10 punten waarop we het Belgisch voorzitterschap na afloop willen evalueren.

Meer info: www.natuurpunt.be/beleid > [dossier Europa](#)

Ruimtelijke ordening

Het openbaar onderzoek over de herziening van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen is afgelopen. BBL en

Hedendaagse landbouw wordt gekenmerkt door schaalvergroting en het grotendeels ontbreken van elementen als houtkanten, wegbermen en poelen. Foto: Vilda/Rollin Verlinde

De wereld verandert ... de landbouw moet mee!

Het landbouwbeleid moet zich aanpassen aan veranderende factoren: de voedselvraag stijgt, het klimaat wijzigt, de natuurlijke hulpbronnen geraken uitgeput. In deze context moet een nieuw Europees landbouwbeleid uitgewerkt worden. De grootste uitdaging is het zo goed mogelijk inzetten van de budgetten.

Naar een écht duurzame landbouw

De hoofdtaak van landbouw is voedselvoorziening. Willen we die voedselvoorziening blijven garanderen, dan is verandering nodig. Want natuurlijke bronnen zijn niet onuitputtelijk. Zuiver water, vruchtbare bodems, voldoende energie en natuurlijke evenwichten zijn noodzakelijk voor onze voedselproductie, maar staan meer en meer onder druk.

Natuurpunt dienden een uitgebreid bezwaarschrift in met opmerkingen over de 6000 ha extra bedrijventerreinen, nieuwe economische knooppunten en nieuwe wegen. Ondertussen is het onduidelijk of er een nieuwe structuurplanning voor de lange termijn komt. In "Ruimte", het vakblad van Vereniging voor Ruimtelijke Planning, zegt de kabinetschef van minister Muyters te wachten op nieuwe theoretische inzichten over strategische planning en vindt hij het huidig systeem van structuurplannen en uitvoeringsplannen niet dynamisch genoeg.

Meer info: www.natuurpunt.be/beleid > dossier ruimtelijke ordening

Biomassa niet altijd groen

De vraag naar biomassa voor de productie van energie groeit sterk. De teelt ervan heeft daardoor steeds meer impact op mens en milieu. Het is daarom belangrijk biomassa zo efficiënt mogelijk in te zetten. Het gebruik ervan voor energetische doelstellingen kan maar in de mate dat de voedselzekerheid en het gebruik van biomassa als materiaal (bv hout voor de bouwsector) niet in het gedrang

komt. Bij de beoordeling van de duurzaamheid van biomassa moet ook rekening gehouden worden met "indirecte wijzigingen in het landgebruik". Op veel plaatsen worden bestaande akkers gebruikt voor de teelt van energiegewassen zodat er nieuwe gronden moeten aangesneden worden voor voedselproductie. We vragen duurzaamheidscriteria voor het gebruik van biomassa. Op onze website vind je een geactualiseerd standpunt van de milieubeweging.

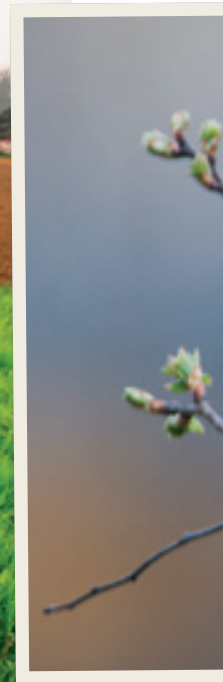
Meer info: www.natuurpunt.be/beleid > dossier energie

Schrijf je in op de Beleid.flits

De beleid.flits is 1 van de digitale nieuwsbrieven van Natuurpunt. De beleid.flits brengt wekelijks een bondig overzicht van actueel natuur- en milieubeleid: stadsrandbossen, afbakingsprocessen, landbouw, jacht, Natura 2000,... Zowel het lokale, het Vlaamse als het Europese niveau komen aan bod.

Via de beleid.flits geven we ook een overzicht van inspraakprocessen waarvoor we jouw input kunnen gebruiken. Inschrijven en registreren kan heel eenvoudig via www.natuurpunt.be/ezines

actie@reactie

Perceelsrand onder beheerovereenkomst. Als deze stroken ook nog ecologisch ingericht en beheerd worden, kunnen ze een bijdrage leveren aan het verhogen van onze biodiversiteit en het verbinden van natuurgebieden. Foto: Vilda/Ludo Goossens

Schaalvergroting, intensivering en gebruik van meststoffen en pesticiden veroorzaken een groot verlies aan biodiversiteit. De ecologische voetafdruk van onze landbouw is zeer groot. Tijd voor verandering!

“De ecologische voetafdruk van onze landbouw is zeer groot”

Basiskwaliteit natuur en milieu

In de eerste plaats vindt Natuurpunt dat er basiskwaliteitsnormen voor natuur en milieu moeten komen in landbouwgebied. In het huidig landbouwbeleid bestaan er wel een aantal minimumeisen, beter gekend als de randvoorwaarden, maar deze zijn absoluut onvoldoende om een basiskwaliteit te garanderen. Een grondige bijsturing ervan is nodig. Ter voorbereiding van het nieuw landbouwbeleid moeten we durven nadenken over die basiskwaliteit. Landbouwsystemen die deze basiskwaliteitsnorm niet

In Vlaanderen is er een duidelijke link tussen landbouw en de ruimtelijke ordening. Het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen wil het buitengebied voor de functies landbouw, natuur en bos vrijwaren. Voor elke regio is er nu een visie hoe we dat ruimtelijk moeten aanpakken. Maar deze visies moeten nog omgezet worden in Ruimtelijk Uitvoeringsplannen. Die uitvoeringsplannen zullen de vroegere gewestplannen vervangen. Jammer genoeg vordert dit proces heel erg traag. Het zal nog jaren duren vooraleer we de bestemmingen van heel het buitengebied kennen.

halen, kunnen voor ons geen aanspraak maken op publiek (belasting)geld.

Publieke diensten

We weten dat er heel wat landbouwers zijn die beter willen doen dan deze minimumnormen. Bovendien verwacht de maatschappij ook meer en meer dat de landbouwsector andere diensten verleent. Denk maar aan de groeiende vraag naar recreatie, naar meer natuur en groen, naar open ruimte, waterberging, ...

Aangezien er geen markt bestaat die deze diensten vergoedt, is het de taak van de overheid om dit op zich te nemen. Het is voor ons duidelijk dat dit enkel kan als de publieke dienst iets extra oplevert ten opzichte van de basiskwaliteitsnorm én als er een expliciete maatschappelijke vraag naar is. In dit geval spreken we over publiek geld voor publieke diensten. Een voorbeeld hiervan is een vergoeding voor maatregelen die de biodiversiteit verhogen in landbouwgebied. Een ander voorbeeld van een publieke dienst is het onderhoud van het landschap. Maar ook op het gebied van waterbeheer of recreatie zijn er publieke diensten mogelijk.

Natuurwaarden in het landbouwgebied

De bestaande (natuur)beheerovereenkomsten sluiten al een beetje aan bij het idee van publieke groene diensten. Het zijn maatregelen die de landbouwer op vrijwillige basis neemt en waarvoor hij een vergoeding krijgt van de overheid. Bijvoorbeeld: een landbouwer legt een poel aan en krijgt daarvoor jaarlijks een vergoeding

De geelgors is een typische akkersoort. Foto: Wim Dirckx

die varieert tussen 100 en 150 euro. Voor het onderhoud van een bestaande haag krijgt hij 1,5 euro per meter.

Maar dit systeem is toe aan evaluatie. Sommige maatregelen blijven zonder resultaten hoewel ze al verschillende jaren worden ingezet. Zo zijn de beheerovereenkomsten voor weidevogels in de huidige vorm weinig succesvol. Het heeft geen zin publiek geld te blijven besteden aan maatregelen die geen extra natuurwinst opleveren. Pakketten voor akkervogels garanderen wel goede resultaten en het blijft dan ook zinvol om die beheerovereenkomsten te behouden in het nieuwe landbouwbeleid.

Maisakker afgezoomd met een ecologische akkerland. Foto: Vilda/Yves Adams

Boerenbond en Natuurpunt

In 2008 vroeg toenmalig minister van leefmilieu Hilde Crevits aan Boerenbond en Natuurpunt om een gezamenlijk standpunt uit te werken rond de nulbemesting. Beide organisaties grepen dit overleg aan om ook een gezamenlijke visietekst uit te werken over landbouw en natuur. De tekst gaat onder meer over wederzijdse erkenning. En ook over gemeenschappelijke belangen, bijvoorbeeld wanneer het gaat over het behoud van de schaarse open ruimte. Na enkele jaren van luwte nemen wij nu de draad weer op en is er opnieuw een bestuurlijk overleg rond verschillende dossiers.

Bij publieke diensten moeten er een aantal aspecten voorop staan die binnen het concept van de beheerovereenkomsten soms nog ontbreken. Publieke diensten kunnen alleen bestaan wanneer ze kaderen in een gebiedsvisie met duidelijke doelstellingen. Het heeft geen zin om verspreid en willekeurig

“Basiskwaliteitsnormen voor natuur en milieu moeten behaald worden in landbouwgebied”

maatregelen uit te voeren. Zeer vaak is een zekere dekkingsgraad essentieel om resultaten te bereiken. Dit wil zeggen dat er in een gebied meerdere landbouwers op een minimum aantal hectaren de maatregel uitvoeren. Bedrijfsplanning is een ander noodzakelijk instrument om aan deze willekeur te ontsnappen. Ook monitoring van de maatregelen is essentieel. Vóór de opstart moeten er tellingen gebeuren zodat men de resultaten ook effectief kan gaan meten om zo de maatregel te kunnen bijsturen waar nodig. Op die manier kunnen we écht resultaatgericht werken.

Koepelorganisatie

Ook onze Europese koepelorganisatie BirdLife ijvert ervoor om het systeem van basismilieukwaliteit en publieke diensten op Europees niveau ingang te doen vinden. Zij schreven samen met 4 andere Europese verenigingen een visietekst over het gemeenschappelijk landbouwbeleid. BirdLife legt hierbij de nadruk op landbouwsystemen waarbij het leveren van publieke diensten meer inherent is aan het systeem van bedrijfsvoering. Zo zijn biolandbouw en “High Nature Value Farms” (= extensieve landbouwsystemen) voorbeelden van duurzame landbouw. Die zijn minder afhankelijk van fossiele energie en andere grondstoffen, minder afhankelijk van landbouw buiten Europa en leveren nog steeds gezond, kwaliteitsvol en veilig voedsel. Bovendien staan ze in voor duurzaam waterbeheer en verbeteren ze de biodiversiteit. Zie www.natuurpunt.be/landbouw.